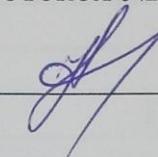

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

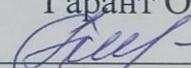
Кафедра економічної теорії

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри економічної теорії
Протокол № 9 від «12» травня 2023 р.

Завідувач кафедри
Микола ТАЛАВИРЯ

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Економіка підприємства»

Людмила СТЕПАСЮК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛНИ
ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ**

Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»
Факультет Економічний
Розробник: к.е.н., доцент кафедри економічної теорії Болгарова Н.К.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни “Політична економія”

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень

Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка підприємства

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	2
Форма контролю	Екзамен

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

	денна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1(1)
Семестр	1
Лекційні заняття	30 год.
Семінарські заняття	30 год.
Самостійна робота	60 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Політична економія» полягає в тому, щоб надати студентам глибоких теоретичних знань з проблем функціонування економіки, дії об'єктивних економічних законів, засвоєння майбутніми фахівцями грунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю

Завдання: набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності спеціальності (СК):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мсзо-, макро- на міжнародному рівнях.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістово інтерпретувати отримані результати.

СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професій діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів і колективу.

ПРН4.Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН9.Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН12.Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовоно інтерпретувати отримані результати.

ПРН17.Виконувати міждисциплінарний аналіз соціальноекономічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків

ПРН21.Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 1. Предмет і метод політичної економії.

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку політекономії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет політичної економії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце політекономії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Раціональна економічна поведінка споживача та виробника.

Економічні потреби суспільства, їх суть та класифікація. Безмежність потреб. Піраміда Маслоу. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ.

Економічні та неекономічні блага. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Тема 3. Суспільне виробництво та відносини власності в економічній системі

Виробничі можливості суспільства. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та її відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Продукт виробництва. Необхідний і додатковий продукт. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Суспільний поділ праці. Класифікатор видів економічної діяльності. Галузі та структура економіки. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Модель «Витрати-випуск» та міжгалузевий баланс економіки.

Теорії періодизації економічного розвитку суспільства: формаційний, цивілізаційний та системний підходи.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи.

Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації економічної системи. Структура економічних відносин. Типи економічних систем.

Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Вартість і споживна вартість. Відмінність товару від продукту. Вартість як економічна категорія. Величина вартості і фактори, які на неї впливають. Суперечності між споживною вартістю товару і вартістю.

Теорії вартості та їх різновиди. Закон вартості, суть, механізм його дії та функції. Особливості дії закону вартості в сучасних умовах.

Тема 4. Гроші та закони грошового обігу

Виникнення, суть і функції грошей. Теорії грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні види грошей. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці. Грошовий обіг і його закони. К. Маркс та сучасні економісти про закони грошового обігу. Грошовий мультиплікатор. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем.

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку: альтернативні теорії. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Класифікації ринків за різними ознаками.

Функції ринку. Характерні ознаки сучасної ринкової економіки в Україні.

Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів.

Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах.

Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршаллу. Виробнича ціна. Трансферна ціна. Оптова ціна. Роздрібна ціна. Ціни вільного ринку. Ціни монопольного ринку. Регульовані ціни. Закупівельні ціни. Національні ціни. Світові ціни. Тарифи.

Конкуренція, її суть і функції в ринковій економіці. Formи конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Види економічної конкуренції. Позаринкові форми зв'язку, форми неконкурентних зв'язків. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Конкуренція і моделі ринків. Монополія та її форми: суть монополії, найпростіші форми монополії; галузева та природна монополії; білатеральна

монополія; власне монополія; монополістичні формування у командно-адміністративній економіці: картелі, синдикати, трести та концерни. Монополія та типи монополізації. Види монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій.

Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія і конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи. Функції інфраструктури.

Банки, їх види та функції. Структура банків: за ознакою форм власності і за функціональним призначенням. Банківські операції. Небанківські фінансові установи: страхові компанії, пенсійні фонди тощо. Банківська система України.

Товарна біржа, її види і функції. Біржа реального товару. Ф'ючерсна біржа. Біржові угоди: касові, строкові, спекулятивні.

Фондова біржа. Механізм біржової торгівлі цінними паперами. Брокерські фірми. Курс акцій. Дивіденди. Біржові індекси. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Валютна біржа. Українська Міжбанківська валютна біржа України.

Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Шляхи та проблеми створення ринкової інфраструктури в Україні.

Тема 6. Основні суб'єкти ринкової економіки. домогосподарства та підприємства

Модель кругообігу ресурсів, товарів і доходів. Сектор домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарство як постачальник ресурсів.

Доходи домогосподарств. Витрати домогосподарств та їх структура. Розподіл доходів після оподаткування на споживання і заощадження. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій.

Поняття власності. Економічний зміст власності та право власності. Об'єкти та суб'єкти власності. Місце власності в системі виробничих відносин.

Різноманітність форм власності. Економічні форми реалізації власності.

Еволюція відносин власності та її об'єктивні основи. Співвідношення державної та інших форм власності. Роздержавлення і приватизація, їх форми, методи та принципи. Система відносин власності в економіці України.

Суть, функції та принципи підприємництва. Умови розвитку підприємництва. Об'єкти та суб'єкти підприємництва. Види підприємництва. Форми організації підприємницької діяльності.

Фірма (підприємство) – організаційна форма підприємництва. Джерела формування майна підприємств. Організаційна структура підприємства. Види підприємств та їх об'єднання.

Формування валового доходу і прибутку. Порівняльна характеристика показників прибутковості підприємств різних організаційно-правових форм господарювання в Україні та світі.

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток.

Витрати виробництва. Постійні та змінні витрати. Витрати в короткому та довгому періоді. Границі витрати. Валові витрати. Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості.

Валовий доход. Прибуток як економічна категорія. Економічний прибуток, бухгалтерський прибуток. Показники прибутковості діяльності фірми. Рентабельність та її види.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 8. Основні результати національного виробництва та його ефективність

Валовий національний продукт. Капітал як фактор виробництва. Кругооборот і оборот капіталу (фондів) як процес індивідуального відтворення. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Фонди та їх структура. Основний капітал (фонди) і механізм його відтворення. Оборотний капітал (фонди). Фонди обігу. Оборотні засоби. Нагромадження капіталу: сутність та показники ефективності. Фінансування і кредитування.

Інвестиційна діяльність. Види та джерела формування інвестицій. Класифікація інвестицій. Інвестиційна політика України.

Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

Тема 9. Економічне зростання та циклічність економічного розвитку

Процес суспільного виробництва та його складові елементи: предмети праці, засоби праці, праця. Основні фактори економічної діяльності: праця, земля, капітал, підприємницькі здібності, інформація, наука, екологія. Результати економічної діяльності. Сукупний суспільний продукт. Кінцевий суспільний продукт. Національний доход. Валовий національний продукт. Валовий внутрішній продукт. Національне багатство. Економічна діяльність і проблеми збереження навколошнього середовища. Відтворення: сутність, види

та складові. Крива виробничих можливостей. Об'єктивні умови процесу розширеного відтворення на основі інновацій та інвестицій. Циклічність суспільного відтворення. Види циклів. Фази економічних циклів. Національні та світові економічні цикли. Економічні кризи. Зовнішні та внутрішні фактори циклічного розвитку економіки. Теорії економічних циклів. Особливості розвитку економіки України.

Тема 10. Зайнятість, безробіття і соціальний захист населення

Економічний розвиток. Сучасний підхід сталого розвитку країн світу. Економічне зростання як відображення процесу розширеного відтворення. Типи економічного зростання. Моделі і теорії економічного зростання.

Економічний і соціальний прогрес, їх взаємозв'язок. Критерії економічного і соціального прогресу та його рушійні сили.

Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва.

Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття.

Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили.

Тема 11. Доходи населення, їх формування та розподіл

Сутність доходів населення, їх види та джерела формування. Доходи від трудової діяльності. Доходи від власності. Доходи від трансфертів. Доходи на інтелект. Орендний доход. Процент на капітал.

Заробітна плата – основна форма доходів населення. Економічна природа зарплати. Форми і системи зарплати. Номінальна та реальна заробітна плата. Індексація доходів населення. Система соціального партнерства.

Соціальні програми як джерело формування сімейних доходів населення. Сукупний сімейний доход. Пенсійне забезпечення та його види. Пенсійна реформа в Україні. Сімейний бюджет. Структура використання сімейних доходів. Компенсаційна політика держави.

Тема 12. Державне регулювання національної економіки

Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки. Господарський механізм: система управління економікою. Державне регулювання суспільного відтворення та його форми. Планування і прогнозування економічного розвитку. Фінансова система і фінансова політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси. Фіскальна політика. Способи балансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва. Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва. Удосконалення механізму господарювання в Україні.

Тема 13. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угрупування світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютої системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий валютний курс. Платіжний баланс та його регулювання.

Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 14. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством. Паливно-енергетична та сировинна залежність.

Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі.

Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

4. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Політична економія»
для повного терміну dennої (заочної) форми навчання

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	с	с.р		л	с	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовний модуль I. Загальні основи економічного розвитку									
Тема 1. Предмет і метод політичної економії	1	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 2. Рациональна економічна поведінка споживача та виробника	2	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 3. Суспільне виробництво та відносини власності в економічній системі	3	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 4. Гроші та закони грошового обігу	4	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	5	12	3	3	6				
Тема 6. Основні суб'єкти ринкової економіки. домогосподарства та підприємства	6	8	2	2	4				
Тема 7. Витрати виробництва і прибуток	7	10	3	3	4				
Разом за змістовним модулем I.		62	16	16	30	-	-	-	-
Змістовний модуль II. Економічні основи підприємництва та макроекономічні проблеми регулювання ринкової економіки									
Тема 8. Основні результати національного виробництва та його ефективність	8	9	3	2	4	-	-	-	-
Тема 9. Економічне зростання та циклічність економічного розвитку	9	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 10. Зайнятість, безробіття і соціальний захист населення	10	9	3	2	4	-	-	-	-
Тема 11. Доходи населення, їх формування та розподіл	11	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 12. Державне регулювання національної економіки	12	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 13. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	13,14	8	2	2	4	-	-	-	-
Тема 14. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	15	8	-	2	6	-	-	-	-
Разом за змістовним модулем II.		58	14	14	30	-	-	-	-
Усього годин		120	30	30	60	-	-	-	-

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і метод політичної економії	2
2	Тема 2. Раціональна економічна поведінка споживача та виробника	2
3	Тема 3. Суспільне виробництво та відносини власності в економічній системі	2
4	Тема 4. Гроші та закони грошового обігу	2
5	Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	3
6	Тема 6. Основні суб'єкти ринкової економіки. домогосподарства та підприємства	2
7	Тема 7. Витрати виробництва і прибуток	3
8	Тема 8. Основні результати національного виробництва та його ефективність	2
9	Тема 9. Економічне зростання та циклічність економічного розвитку	2
10	Тема 10. Зайнятість, безробіття і соціальний захист населення	2
11	Тема 11. Доходи населення, їх формування та розподіл	2
12	Тема 12. Державне регулювання національної економіки	2
13	Тема 13. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	2
14	Тема 14. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	2
	Разом	30

6. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і метод політичної економії	4
2	Тема 2. Раціональна економічна поведінка споживача та виробника	4
3	Тема 3. Суспільне виробництво та відносини власності в економічній системі	4
4	Тема 4. Гроші та закони грошового обігу	4
5	Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	6
6	Тема 6. Основні суб'єкти ринкової економіки. домогосподарства та підприємства	4
7	Тема 7. Витрати виробництва і прибуток	4
8	Тема 8. Основні результати національного виробництва та його ефективність	4
9	Тема 9. Економічне зростання та циклічність економічного розвитку	4
10	Тема 10. Зайнятість, безробіття і соціальний захист населення	4
11	Тема 11. Доходи населення, їх формування та розподіл	4
12	Тема 12. Державне регулювання національної економіки	4
13	Тема 13. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	4
14	Тема 14. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	6
	Разом	60

7. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

з дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

1. Виникнення та розвиток політичної економії
2. Предмет політичної економії та її функції
3. Економічні поняття, категорії і закони
4. Методи дослідження економічних явищ і процесів
5. Поняття виробництва та його фактори. Продуктивні сили.
6. Характеристика суспільного продукту та його основні форми.
7. Основні фактори суспільного виробництва та їхній взаємозв'язок.
8. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.
9. Виробничий потенціал суспільства і межа виробничих можливостей.
10. Економічні потреби суспільства, їхня суть та структура.
11. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
12. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.
13. Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку.
14. Економічна система, її сутність, цілі й основні структурні елементи.
15. Типи економічних систем.
16. Форми організації суспільного виробництва: натуральна і товарна.
17. Товар і його властивості.
18. Альтернативні теорії вартості.
19. Закон вартості, його сутність та функції.
20. Виникнення, сутність і функції грошей
21. Грошовий обіг та його закони. Інфляція
22. Грошова система та її типи
23. Капітал як матеріальна основа індивідуального відтворення
24. Кругообіг і оборот капіталу (фондів) на підприємстві
25. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати
26. Соціальні аспекти економічних відносин
27. Витрати виробництва, їх сутність і види
28. Собівартість продукції, її види та структура
29. Прибуток як перетворена форма додаткової вартості. Норма і маса прибутку
30. Теорії прибутку
31. Суть ринку, його риси та структура
32. Ринковий механізм та його основні елементи
33. Ціна в ринковій економіці
34. Конкуренція і монополія
35. Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи
36. Банки та їх місце в ринковій інфраструктурі.
37. Біржі, їх види та функції
38. Економічна сутність домогосподарств та їхні функції.
39. Доходи домогосподарств.
40. Витрати на споживання та заощадження домогосподарств.

41. Сутність власності та її роль в економічному житті суспільства.
42. Багатоманітність форм власності в змішаній економіці.
43. Підприємництво: сутність, умови розвитку та функції.
44. Підприємство як первинна ланка економіки.
45. Продукт підприємства і складові його вартості.
46. Валовий дохід і прибуток.
47. Аграрна сфера виробництва та її особливості.
48. Рентні відносини.
49. Агропромислова інтеграція та її форми.
50. Торговельний капітал і торговельний прибуток.
51. Позичковий капітал і позичковий процент.
52. Цінні папери як фіктивний капітал сфери обігу.
53. Сутність суспільного відтворення.
54. Суспільний продукт і національне багатство.
55. Суть проблеми реалізації суспільного продукту. Теорія реалізації Ф. Кене.
56. Теорія відтворення К. Маркса.
57. Кейнсіанство і монетаризм як подальший розвиток теорії суспільного відтворення.
58. Суть і типи економічного зростання.
59. Моделі і теорії економічного зростання.
60. Циклічність суспільного відтворення.
61. Зайнятість, її форми й соціально-економічні наслідки безробіття.
62. Державне регулювання зайнятості і відтворення робочої сили.
63. Господарський механізм, його сутність, функції та структура
64. Фінансова система і фінансова політика в державі.
65. Теорії державного регулювання економіки
66. Сучасні моделі соціально-орієнтованої (регульованої) ринкової економіки
67. Основні напрямки державного регулювання економіки
68. Процес зародження капіталістичної формациї. Капіталізм вільної конкуренції
69. Становлення і розвиток монополістичного капіталізму
70. Державно-монополістичний капіталізм і становлення економіки змішаного типу
71. Деякі моделі соціально-орієнтованої економіки та їх особливості
72. Перехідна економіка, її ознаки і моделі
73. Світове господарство; сутність та структура
74. Інтернаціоналізація господарських відносин і глобалізація світової економіки
75. Міжнародна торгівля і її економічні основи
76. Рух міжнародного капіталу і його форми
77. Міжнародна міграція робочої сили
78. Міжнародні валютно-фінансові відносини
79. Сутність, причини виникнення та класифікація глобальних проблем
80. Шляхи розв'язання глобальних проблем
81. Міжнародне співробітництво з подолання загроз планетарного масштабу
82. Україна та її внесок у розв'язанні глобальних проблем

КОМПЛЕКТ ТЕСТІВ
з дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

Питання 1. В якій з відповідей найповніше і найглибше розкрито предмет політекономія:

1	це наука, що вивчає виробничі відносини в їх взаємодії з продуктивними силами
2	це наука, що вивчає управління підприємствами для досягнення максимального прибутку
3	це наука, що вивчає закони, які управлюють виробництвом і розподілом матеріальних благ
4	це наука, що вивчає закони розвитку економічних систем

Питання 2. Кожний продукт праці має здатність задовоління якусь конкретну потребу людини; така властивість продукту називається:

1	вартість
2	споживна вартість
3	цінність
4	конкурентоздатність

Питання 3. Гроші - це:

1	потреба мати кошти для отримання життєвих благ в умовах ринку
2	специфічний товар, все загальна форма вартості, універсальний еквівалент при обміні товарів
3	кошти як матеріальний ресурс суспільного виробництва
4	правильної відповіді немає

Питання 4. Яке з визначень найповніше розкриває зміст категорії “економічна ефективність”:

1	економічна ефективність – це виробництво, що має найпотужнішу матеріально-технічну базу
2	економічна ефективність – це досягнення найкращих результатів за відносно менших витрат
3	економічна ефективність – це процес постійного збільшення матеріальних благ
4	економічна ефективність – це досягнутий рівень продуктивності праці в суспільному виробництві

Питання 5. Ринок як економічна категорія виражає:

1	сукупність зв'язків між фазами суспільного відтворення
2	виробничі відносини як форму розвитку продуктивних сил
3	певну сукупність економічних відносин з приводу виробництва життєвих благ з метою їх обміну
4	систему відносин власності у суспільстві

Питання 6. Закон попиту стверджує, що:

1	перевищення пропонування над попитом призводить до зниження ціни
2	якщо доходи споживачів зростають, вони зазвичай купують більше товарів
3	крива попиту має позитивний нахил
4	якщо ціна товару падає, обсяг запланованих купівель зростає

Питання 7. Олігополія – це така структура ринку, в якій:

1	є один виробник і продавець продукту
2	декілька фірм-конкурентів виробляють значну частину певного продукту
3	велика кількість фірм-конкурентів виготовляє диференційований продукт
4	велика кількість фірм-конкурентів виготовляє однорідний продукт.

Питання 8. Суспільне відтворення - це:

1	раціональне використання природних і людських ресурсів виробництва на всіх етапах розвитку суспільства
2	постійному зростанні добробуту населення
3	безперервному відновленні і повторенні суспільного виробництва, усіх елементів економічної системи в їхній взаємодії
4	повному задоволенні зростаючих потреб людей, колективів і країни в цілому

Питання 9. Фінанси як економічна категорія - це:

1	гроші і відповідні доходи від трудової діяльності
2	грошові кошти, які обслуговують товарообіг, сприяють просуванню продукції до споживача
3	кошти, що належать різним суб'єктам і забезпечують їх внутрішні потреби
4	відносини з приводу задоволення потреб суспільного відтворення у грошових ресурсах

Питання 10. Агропромислова інтеграція - це:

1	об'єднання різноманітних видів економічної діяльності
2	об'єктивний процес встановлення прямих сталіх зв'язків сільського господарства з іншими галузями на основі спільного виробничого циклу в єдиній системі відтворення
3	спеціалізація сільськогосподарського виробництва в економічній системі суспільства
4	різноманітна діяльність у сільському господарстві, включаючи зовнішньоекономічні зв'язки

Питання 11. Чим не торгують на ринку інтелектуальної власності:

1	патентами
2	ліцензіями
3	товарними знаками
4	економіко-математичними програмами

Питання 12. Якщо економічна влада централізована, основним економічним суб'єктом виступає держава, ринок не виконує функцію регулятора економіки, а в поведінці економічних суб'єктів загальний інтерес домінує над особистим, то це:

1	ринкова економіка (чистий капіталізм)
2	змішана економіка
3	традиційна економіка
4	командна економіка

Питання 13. За тривалістю розрізняють економічні цикли:

1	тимчасові та постійні
2	короткі, середні та довгі
3	динамічні й статичні
4	об'єктивні та суб'єктивні

Питання 14. Економічна криза - це:	
1	порушення ринкової рівноваги, неефективність підприємницької діяльності, банкрутства частини підприємств
2	недостатнє державне регулювання економіки, нездатність забезпечити планомірний розвиток господарства
3	негативний вплив зовнішніх факторів на розвиток національного виробництва, загострення економічної безпеки суспільства
4	спад виробництва, глибокий розлад економічної системи

Питання 15. Глобальними проблемами вважаються:	
1	ті, що сприяють виживанню і розвитку людей за екстремальних умов
2	ті, що є всезагальними, загрожують людству в цілому і потребують об'єднання зусиль усіх країн для їх вирішення
3	ті, що породжені науково-технічними революціями, оновленнями технологій виробництва
4	ті, що означають міжнародне співробітництво в усіх сферах економіки задля добробуту людей

Питання 16. Встановіть відповідність між властивостями товару та їхніми характеристиками:	
1. Споживча вартість	A. Уречевлена в товарах і послугах суспільно-необхідна праця та відносини між суб'єктами господарювання
2. Вартість	B. Здатність товару обмінюватись на інші товари в певних пропорціях
3. Мінова вартість	C. Здатність товару задовольняти певну потребу людини

Питання 17. Встановіть відповідність між категоріями та їх визначенням:	
1. амортизація	A. різниця між валовим доходом та економічними витратами виробництва
2. норма прибутку	B. мінімальний дохід, який стимулює підприємця продовжувати справу, залишаючись у певній сфері бізнесу
3. нормальний прибуток	C. відсоткове відношення маси прибутку до всього авансованого капіталу
4. економічний прибуток	D. процес поступового перенесення вартості основного капіталу на новостворену продукцію в міру його зношування

Питання 18. Встановіть відповідність між категоріями та їх визначенням:	
1. орендна плата	A. платіж, який орендар вносить власнику землі за користування земельною ділянкою
2. аграрні відносини	B. організаційно-економічна форма інтеграції сільськогосподарських і промислових видів діяльності
3. агропромисловий комплекс	C. складова часина економічних відносин, які виникають у сільському господарстві з приводу використання землі як головного засобу сільськогосподарського виробництва, а також виробництва, розподілу, обміну і споживання та послуг
4. рента	D. це економічні відносини у сільському господарстві з приводу землеволодіння, землерозпорядження і землекористування.
5. земельні відносини	E. дохід із капіталу, землі або майна, що його власники регулярно одержують, не займаючись підприємницькою діяльністю.

Питання 19. Встановіть відповідність між економічними категоріями та їхніми визначеннями:

1. заощадження	A. частина доходу, яка не сплачується у вигляді податку та не витрачається на купівлю товарів особистого споживання
2. прожитковий мінімум	B. функціональна залежність між рівнем доходу та тією частиною доходу, що витрачається на споживання
3. споживання домогосподарств	B. вартість набору товарів і послуг, розрахований за нормами і нормативами споживання для забезпечення населення першочерговими життєвими засобами
4. Схильність до споживання	G. придбання товарів особистого користування та витрати на соціально-культурні та побутові товари

Питання 20. Встановіть відповідність між різними ринками та установами, що їх обслуговують:

1. ринок праці	A. товарна біржа
2. ринок цінних паперів	B. державна служба зайнятості
3. ринок грошей	B. фондована біржа
4. ринок нафти	G. банки

Питання 21. Які основні категорії відносяться до розділів економічної теорії:

1. мікроекономіка	A. економіка світового господарства
2. мезоекономіка	B. економіка окремих підкомплексів, галузей, регіонів
3. макроекономіка	B. економіка окремих фірм, домогосподарств або ринків
4. мегаекономіка	G. національна економіка окремої країни.

Питання 22. Встановіть відповідність між видами доходу та тими хто їх отримує:

1. Трансфертні платежі	A. Найманий працівник
2. Відсотки	B. Вкладник капіталу
3. Зарплата	B. Підприємець
4. Прибуток	G. Пенсіонер

Питання 23. Встановіть відповідність між видами капіталу та критеріями класифікації:

1. основний і обіговий	A. по відношенню до кількості виробленої продукції
2. постійний і змінний	B. за сферою функціонування
3. виробничий і невиробничий	B. за характером участі в процесі виробництва і особливостями перенесення вартості на продукцію

Питання 24. Встановіть відповідність між властивостями безробіття та їхніми характеристиками:

1. Циклічне безробіття	A. Зумовлене рухом робочої сили через невідповідність рівня заробітної плати або умов праці вимогам робітників
2. Фактичний рівень безробіття	B. Наявний рівень безробіття в країні, сума фрикційного, структурного та циклічного видів безробіття
3. Природний рівень безробіття	B. Виникає через невідповідність між попитом і пропозицією робочої сили внаслідок змін попиту на окремі професії в процесі структурних зрушень в економіці
4. Структурне безробіття	G. Сума фрикційного та структурного видів безробіття є цілком нормальним і навіть бажаним
5. Фрикційне безробіття	D. Пов'язане зі спадами ділової активності в умовах циклічних коливань

Питання 25. Встановіть відповідність основних видів підприємницької діяльності їхньому змісту:

1. виробнича	A. створення товарів і послуг
2. посередницька	Б. сприяння встановленню ділових контактів, укладанню угод на купівлю, продаж товарів і послуг
3. комерційна	В. безпосередня реалізація товарів та послуг
4. страхова	Г. утворення за рахунок населення чи підприємств спеціального фонду коштів і використання його для відшкодування втрат майна від несприятливих явищ

Питання 26. Дайте відповідь одним словом:

Державний бюджет, у якого видатки перевищують надходження називається _____

Питання 27. Назвіть економічну категорію:

_____ – соціально-економічне явище, пов’язане з перевищенням пропозиції робочої сили відносно попиту на неї, стан незайнятості частини економічно активного населення.

Питання 28. Назвіть економічну категорію:

_____ – затверджений на законодавчому рівні кошторис грошових доходів і видатків держави, які передбачаються отримати і витратити у майбутньому.

Питання 29. Назвіть економічну категорію:

_____ – грошові документи, що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також забезпечують інші права, що випливають із цих документів, іншим особам.

Питання 30. Назвіть економічну категорію

_____ – все, при допомозі чого люди виготовляють блага (машини, механізми, шляхи сполучення, прилади, технології тощо).

8. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- мозкові атаки – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-балльною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 26.04.2023 р. з табл. 1.

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	
74-89	Добре	Зараховано
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Політична економія URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=16461>.
2. Болгарова Н.К., Гаврилюк В.П. Основи економічної теорії. Навчальний посібник для вивчення студентами з використанням дистанційних технологій навчання. Перевидання. К.: ТОВ «ЦП» Компрінт». 2019. 410 с.
3. Болгарова Н.К., Гаврилюк В.П. Основи економічної теорії. Навчальний посібник для підготовки до олімпіади з економічної теорії. Перевидання. К.: ТОВ «ЦП» Компрінт». 2019. 600 с.
4. Економічна теорія: Практикум. Навч. посіб. для студентів закладів вищої освіти. Пащенко О.В., Болгарова Н.К., Талавиря М.П. Київ.: Ви-во «Наукова Столиця». 2020. 356 с.

12. Рекомендовані джерела інформації

- 1 Башнянин Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія. Навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Львів: «Магнолія плюс». 2018. 312с.
2. Гузенко І.Ю. Глобальна економіка. навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП». 2023. 168 с.
3. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика. Підручник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т. 2020. 232 с.
4. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелеологія): навч. посіб. М.В. Довбенко. К.: Академія, 2005. 336 с.
5. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівец. нац. унів-т.. 2021. 200 с.
6. Економічна теорія. навч. посіб. Г.М. Пилипенко, Ю.І. Пилипенко; М-во освіти і

науки України, Нац. техн. ун-т. Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП». 2022. 196 с.

7. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність: підручник Е.М. Забарна, О.М. Козакова, Н.О. Задорожнюк та ін. Одес. нац. політехн. ун-т. Херсон: Олді-плюс. 2020. 412 с.
8. Корогодова О.О. Навчальний посібник з дисципліни «Основи економічної теорії: самостійна робота» Корогодова О.О., Тимошенко Н.Ю., Іванова Т.В. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. 181 с
9. Політична економія: навч.-метод. Посібник. І.І. Помінова. Х.:MONOGRAF, 2016. 268 с
10. Політекономія: навч. посіб. Г.Г. Старostenko. Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2015. 489 с.

Інформаційні ресурси

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/381-ekonomchna-teorya-poltekonomya-bazilevich-vd.html>
2. Економічна теорія URL: https://stud.com.ua/24011/politekonomiya/ekonomichna_teoriya
3. Костюк В.С. Економічна теорія URL: <http://uchebniks.net/book/259-ekonomichna-teoriya-navchalnij-posibnik-kostyuk-vs.html>
4. Білецька Л.В. Економічна теорія URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk745736.pdf>
5. Сірко А.В. Економічна теорія URL: <https://textbook.com.ua/politekonomiya/1473451885>
6. Ватаманюк З.Г. Економічна теорія URL: <https://buklib.net/books/22035/>
7. Ніколенко Ю.В. Основи економічної теорії URL: <http://www.ebk.net.ua/Book/OsnEkTeor/zmist.htm>
8. Основи економічної теорії URL: <http://library.if.ua/books/61.html>
9. Гук Л.П. Економічна теорія Навчальний посібник URL: <http://nmcbook.com.ua/wp-content/uploads/2018/01/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F.pdf>
10. Уразов А.У. Основи економічної теорії URL: <http://diplomvkarmane.org.ua/media/diplom/files/pages/%D0%BE%D0%B5%D1%821.pdf>